УДК 339.543

Прус Л. Р.,
к.е.н., доц., завідувач відділу дослідження проблем адміністрування митних платежів Науково-дослідного центру митної справи Науково-дослідного інституту фіскальної політики Університету державної фіскальної служби

ІНФОРМУВАННЯ ТА КОНСУЛЬТУВАННЯ ГРОМАДЯН З ПИТАНЬ ДЕРЖАВНОЇ МИТНОЇ СПРАВИ В ЄВРАЗІЙСЬКОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ СОЮЗІ

INFORMING AND ADVISING CITIZENS ON ISSUES OF PUBLIC CUSTOMS IN THE EURASIAN ECONOMIC UNION

Постановка проблеми. В сучасному інформаційному суспільстві ускладнилося інформаційно-технологічне середовище здійснення державного управління. Воно вимагає відповідного супроводу: інформаційних відносин і застосування відповідних інформаційно-технологічних засобів. В громадянському суспільстві також зростає роль інформації держави в системі соціального управління. Здійснюючи правомочності власника інформації в межах повноважень, орган виконавчої влади як суб'єкт інформаційних правових відносин забезпечує її використання громадянами і суспільством. Взаємодія суб'єктів державного управління та недержавних суб'єктів соціального управління здійснюється шляхом поширення інформації. Поширення окремих категорій інформації здійснюється на основі міжнародних актів, наприклад, що входять до митного законодавства Євразійського економічного союзу. Громадянам досить складно орієнтуватися у великому обсязі нормативної інформації з митних питань, яка й інтенсивно змінюється. У цій ситуації виправданою і необхідною виглядає передбачене митним законодавствам можливість інформування та консультування з питань, що входять до компетенції митних органів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відповідно до Митного кодексу Євразійського економічного союзу (далі – МК ЄврАзЕС) однією зі складових митної справи є порядок переміщення фізичними особами товарів для особистого користування через митний кордон Євразійського економічного союзу і здійснення митних операцій, пов'язаних з їх випуском. Також ст. 3 Митного кодексу Євразійського економічного союзу передбачено, що інформування про міжнародні договори і акти в сфері митного регулювання здійснюється Комісією Євразійського економічного союзу та митними органами шляхом розміщення їх

© *Прус Л. Р., 2017*

відповідно на офіційному сайті Союзу і офіційних сайтах митних органів в мережі Інтернет, а також шляхом доведення інформації про них до загального відома за допомогою телебачення і радіо, використання інформаційних технологій , а також іншими загальнодоступними способами поширення інформації.

Значний внесок у вивчення теоретичних, методологічних проблем і вирішення практичних завдань митного регулювання переміщення товарів фізичними особами внесли такі російські вчені і практики: Андрєєв О. А. [1], Беляков Р. А. [2], Гармонніков С. М. [4], Гладких А. Г. [5], Єршов О. Д. [6–7], Скудалова Т. В. [8], Таранов О. В. [9], Цивінський Р. В. [10] тощо. Питання інформування фізичних осіб про правила переміщення товарів через митний кордон Союзу були вивчені С. М. Гамідуллаєвим [3].

Слід зазначити, що, незважаючи на очевидну цінність зазначених робіт, в них не відображено комплексного розгляду актуальних питань інформування щодо митного регулювання переміщення товарів фізичними особами.

Постановка завдання. На сьогодні, коли митне законодавство в країнах Євразійського економічного союзу вийшло за рамки національного, ускладнилося і динамічно оновлюється, проблема своєчасного вивчення митних правил та порядку здійснення митних формальностей є особливо актуальною. Метою дослідження є вивчення досвіду інформування громадян про митні правила та порядок здійснення митних формальностей в країнах, що входять до Євразійського економічного союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. Євразійський економічний союз, починаючи з 1 січня 2015 року, замінив собою Євразійське економічне співтовариство (ЄврАзЕС), Митний союз і Єдиний економічний простір. Спочатку учасниками договору були три держави: Росія, Білорусь і Казахстан, які підписали базовий договір про ЄАЕС в травні 2014 року. Пізніше до них приєдналися Вірменія і Киргизстан. Отже, враховуючи особливості форми об’єднання країн, здійснюється національне та наднаціональне митне регулювання. Зокрема, здійснюється й інформування з митних питань. Відповідно до Рішення Колегії Євразійської економічної комісії від 16.04.2013 № 83 «Про офіційний сайт Євразійської економічної комісії в мережі Інтернет» з 19 травня 2013 р введений в дію новий офіційний сайт за адресою http://www.eurasiancommission.org на якому розміщено інформацію щодо:

– переміщення фізичними особами готівкових коштів і (або) грошових інструментів;

– переміщення фізичними особами товарів для особистого користування.

Варто відзначити, що переміщення товарів для особистого користування конкретизовано ще в 2010 році в Угоді про порядок переміщення фізичними особами товарів для особистого користування через митний кордон митного союзу і здійснення митних операцій, пов’язаних з їх випуском, розроблена в рамках реалізації положень глави 49 ще Митного кодексу Митного союзу. Віднесення товарів до товарів для особистого користування здійснюється митним органом із застосуванням системи управління ризиками виходячи з: заяви фізичної особи про переміщувані товари (в усній або письмовій формі з використанням пасажирської митної декларації) в випадках, встановлених Угодою; характер і кількість товарів; частоти перетину фізичної особи та (або) переміщення ним товарів через митний кордон. Так, у цьому нормативному документі встановлено:

– перелік товарів, що не відносяться до товарів для особистого користування;

– перелік товарів для особистого користування, заборонених або обмежених до ввезення на митну територію союзу і (або) вивезення з цієї території;

– товари для особистого користування, що переміщуються через митний кордон, зі звільненням від сплати митних платежів;

– перелік товарів у вжитку для особистого користування, які тимчасово ввозяться на митну територію союзу іноземними фізичними особами, із звільненням від сплати митних платежів;

– товари для особистого користування, що переміщуються через митний кордон, зі сплатою митних зборів, податків;

– порядок визначення моменту випуску і об'єму двигуна авто-, мото-транспортних засобів.

З метою уніфікації також було розроблено Порядок заповнення пасажирської митної декларації затверджено Рішенням Комісії Митного союзу від 18.07.2010 № 287, що значно спрощує переміщення товарів громадянами. Зокрема в Російській Федерації в електронному кабінеті на сайті ФМС Росії можна громадянам подати попередню декларацію в електронному вигляді.

Правова національна основа інформування та консультування громадян у сфері митної справи закладена в главі 4 Федерального закону від 27.11.2010 № 311-ФЗ «Про митне регулювання в Російській Федерації» (далі – Закон про митне регулювання). Ст. 51 Закону про митне регулювання розширює предмет інформування. По-перше, на митні органи покладається обов'язок інформування не лише про акти митного законодавства Євразійського економічного союзу, а й законодавства Російської Федерації з митної справи і щодо інших правових актів у сфері митної справи. По-друге, конкретизується характер наданої інформації:

1) щодо чинних актів митного законодавства Євразійського економічного союзу, законодавства Російської Федерації з митної справи і щодо інших правових актів Російської Федерації у сфері митної справи;

2) про проекти актів митного законодавства Російської Федерації з митної справи та інших правових актів у сфері митної справи;

3) про зміни в дані акти, які не набули чинності, за винятком випадків, коли попереднє повідомлення про підготовлювані акти буде перешкоджати проведенню митного контролю або сприяти зниженню його ефективності.

При цьому ст. 51 передбачає два способи інформування:

1) опублікування вищевказаних правових актів в офіційних виданнях федерального органу виконавчої влади, уповноваженого у сфері митної справи;

Офіційними виданнями ФМС Росії є Бюлетень митної інформації «Митні відомості», інформаційно-аналітичний огляд «Митниця» та інші друковані видання, визначені ФМС Росії в якості видань, опублікування в яких вважається офіційним. ФМС Росії публікує свої правові акти, використовуючи інформаційні технології (Інтернет-сайт ФМС Росії: www.customs.ru).

2) забезпечення доступу до інформації, що включає вільний безкоштовний доступ, в тому числі з використанням інформаційних технологій, до інформації про чинні акти митного законодавства Євразійського економічного союзу, законодавства Російської Федерації з митної справи і щодо інших правових актів Російської Федерації у сфері митної справи, а також доступ до інформації щодо проектів актів митного законодавства Російської Федерації з митної справи та інших правових актів у сфері митної справи, а також тих змін даних актів, які ще не набули чинності.

Інформування та консультування з питань митної справи – одна з державних послуг, які Федеральна митна служба Російської Федерації надає фізичним і юридичним особам. Так,

лише протягом 2016 року цією послугою скористалися понад 16 тисяч заявників. Ця державна послуга затребувана, оскільки є потреба отримувати актуальну і достовірну правову інформацію в сфері митних правовідносин. Розвиток міжнародних інтеграційних процесів, зміни масштабів, характеру і форм зовнішньоекономічної діяльності особливого значення набуває якість надання такої адміністративної послуги. У зв'язку з цим ФТС Росії щорічно проводить анкетування громадян і юридичних осіб. Практично 100 % опитаних, які звернулися за інформуванням або консультуванням, відзначили, що задоволені якістю надання цієї адміністративної послуги.

Дана державна послуга включає дві адміністративні процедури: інформування про акти митного законодавства Євразійського економічного союзу, законодавства Російської Федерації з митної справи і щодо інших правових актів Російської Федерації у сфері митної справи (далі – інформування) і консультування з питань митної справи та інших питань, що віднесено до компетенції митних органів (далі – консультування).

Послугу надають регіональні митні управління та митниці за зверненнями осіб. Інформування виявляється в письмовому, усному і електронному вигляді, в тому числі через Єдиний портал державних і муніципальних послуг. Консультування здійснюється лише в письмовому та усному вигляді.

Варто відзначити, що інформування та консультування є державною послугою, яку надає Федеральна митна служба Росії та її митні органи. Так, відповідно до Федерального Закону РФ від 27.07.2010 № 210 державною послугою, що надається федеральним органом виконавчої влади, при здійсненні окремих державних повноважень, переданих федеральними законами і законами суб'єктів Російської Федерації (далі – державна послуга), – діяльність щодо реалізації функцій відповідно федерального органу виконавчої влади при здійсненні окремих державних повноважень, переданих федеральними законами і законами суб'єктів Російської Федерації, яка здійснюється за запитами заявників в межах встановлених нормативними правовими актами Російської Федерації і нормативними правовими актами суб'єктів Російської Федерації повноважень органів, які надають державні послуги. Це визначає принципи та забезпечення, зокрема й інформування та консультування. Так, ст. 12 цього закону встановлено, що надання державних послуг здійснюється відповідно до адміністративних регламентів. Адміністративний регламент це нормативний правовий акт, що встановлює порядок надання державної або муніципальної послуги і стандарт надання державній або муніципальній послуги. Чітко встановлені вимоги до змістового наповнення цього документу. Зокрема, адміністративний регламент містить розділи, що встановлюють:

1) загальні положення;

2) стандарт надання державної послуги;

3) склад, послідовність і терміни виконання адміністративних процедур, вимоги до порядку їх виконання, в тому числі особливості виконання адміністративних процедур в електронній формі, а також особливості виконання адміністративних процедур в багатофункціональних центрах;

4) форми контролю за виконанням адміністративного регламенту;

5) досудовий (позасудовий) порядок оскарження рішень і дій (бездіяльності) органу, який надає державну послугу, а також посадових осіб, державних службовців.

Порядок розроблення та затвердження адміністративних регламентів виконання державних функцій, розробки і затвердження адміністративних регламентів надання державних послуг,

проведення експертизи адміністративних регламентів надання державних послуг затверджені постановою Уряду Російської Федерації від 16.05.2011 № 373 «Про розроблення та затвердження адміністративних регламентів виконання державних функцій і адміністративних регламентів надання державних послуг».

На сьогодні діє Адміністративний регламент Федеральної митної служби Росії з надання державної послуги з інформування щодо актів митного законодавства Євразійського економічного союзу, законодавства Російської Федерації з митної справи і щодо інших правових актів Російської Федерації у сфері митної справи та консультування з питань митної справи та інших питань, що входять до компетенції митних органів, затверджений наказом Федеральної митної служби від 09.06.2012 № 1128. Зокрема, ним передбачено:

– усне інформування здійснюється в межах часу, необхідного для пошуку і повідомлення інформації особі, фіксування результату надання послуги, і не може перевищувати 30 хвилин;

– письмове консультування за запитом особи в можливо короткі терміни, але не пізніше одного місяця з дня надходження до правового відділу митного органу, що надає державну послугу.

У разі, якщо підготовка відповіді потребує більше часу, посадова особа, яка надає цю послугу, пропонує зацікавленій особі призначити інший зручний для нього час для отримання необхідної інформації.

Інформація про державну послугу надається безпосередньо в приміщеннях митних органів, які беруть участь у наданні державної послуги, інших митних органах, що здійснюють митні операції і здійснюють митний контроль товарів і транспортних засобів, з використанням інформаційних стендів, а також по телефону, електронною поштою, автоінформатора, за допомогою її розміщення на офіційному сайті ФМС Росії в мережі Інтернет та сайтах інших митних органів.

Інформаційні стенди обладнуються при вході в приміщення всіх митних органів. На інформаційних стендах розміщується така обов’язкова інформація:

– графік прийому осіб при наданні адміністративної послуги;

– обідня перерва;

– номери кабінетів, в яких надається державна послуга, прізвища, імена, по батькові та посади відповідних посадових осіб;

– витяги з правових актів з найбільш актуальні питання;

– вимоги до письмового запиту про надання консультації, зразок запиту про надання консультації;

– повна поштова адреса митного органу, який надає державну послугу;

– адреса офіційного сайту ФМС Росії в мережі Інтернет і інших митних органів;

– номер автоінформатора, довідковий номер телефону відповідного підрозділу, який надає державну послугу;

– перелік документів, що подаються одержувачами адміністративної послуги;

– блок-схеми, наочно відображають алгоритм проходження адміністративної процедури;

– перелік підстав для відмови в наданні адміністративної послуги.

Тексти матеріалів друкуються зручним для читання шрифтом, без виправлень, найбільш важливі місця виділяються напівжирним шрифтом або підкреслюються.

Інформування про порядок надання державної послуги по телефону здійснюється двома способами: за допомогою єдиного довідкового телефону митних органів («гарячої лінії») і безпосередньо посадовими особами правових підрозділів.

Результатом надання адміністративної послуги є:

– з інформування – отримання особами інформації про правовий акт, а також задоволеність осіб якістю, своєчасністю надання та повнотою отриманої інформації.

– з консультування – отримання особами точної інформації про застосування правових актів у сфері митної справи щодо конкретних митних правовідносин, а також задоволеність осіб якістю, своєчасністю надання та повнотою отриманих консультацій.

Також в Адміністративному регламенті наведено:

– вичерпний перелік документів, необхідних відповідно до нормативних правових актів для надання адміністративної послуги, які подаються заявником;

– вичерпний перелік підстав для відмови в прийомі документів, необхідних для надання адміністративної послуги;

– вимоги до приміщень, в яких надається державна послуга, до місця очікування і прийому заявників, розміщення та оформлення візуальної, текстової та мультимедійної інформації про порядок надання послуги;

– показники доступності та якості адміністративної послуги, можливості отримання інформації про хід надання адміністративної послуги такими показниками:

ступінь інформованості заявників про порядок надання адміністративної послуги;

можливість вибору заявником форми звернення за наданням адміністративної послуги (особисто, за допомогою поштового зв'язку, в формі електронного документообігу з використанням державної інформаційної системи «Єдиний портал державних і муніципальних послуг (функцій)»;

своєчасність надання адміністративної послуги відповідно до стандарту її надання, певним Адміністративним регламентом;

– порядок здійснення поточного контролю за дотриманням і виконанням відповідальними посадовими особами положень регламенту та інших нормативних правових актів, що встановлюють вимоги до надання адміністративної послуги, а також прийняттям ними рішень;

– порядок і періодичність здійснення планових та позапланових перевірок повноти та якості надання адміністративної послуги, в тому числі порядок і форми контролю за повнотою та якістю надання адміністративної послуги;

– досудове (позасудовий) порядок оскарження дій (бездіяльності) митних органів, що надають державну послугу, а також їх посадових осіб, якщо таким рішенням, дією (бездіяльністю) на думку цієї особи, порушені його права.

Назва адміністративної послуги з інформування, вказана в Адміністративному регламенті, повністю відповідає предмету інформування, визначеному в ст. 51 Закону про митне регулювання. Однак аналіз змісту Адміністративного регламенту показує, що фактичний обсяг послуги, регульований Адміністративним регламентом, вужче обсягу інформування, визначеного законодавцем.

По-перше, згідно з Адміністративним регламентом, надання інформації зводиться лише до отримання інформації щодо правових актів у сфері митної справи за зверненнями зацікавлених осіб, тобто до одного з можливих способів забезпечення доступу до інформації. Інші способи інформування: опублікування, доведення інформації по телебаченню і радіо,

отримання доступу до інформації, в тому числі з використанням інформаційних технологій тощо, в ньому не відображені. З урахуванням встановленого законодавцем порядку надання державних (муніципальних) послуг тільки за запитами осіб регулювання саме даного способу інформування має певну логіку. Однак з точки зору обсягу інформування, зазначеного в Законі про митне регулювання, обсяг послуги, врегульований Адміністративним регламентом, необгрунтовано звужує зміст інформування у сфері митної справи.

По-друге, в Адміністративному регламенті описується порядок отримання інформації тільки щодо діючих правових актів у сфері митної справи. Порядок отримання інформації про проекти правових актів, а також тих змін, що не набули чинності відсутня. Згідно п. 12 Адміністративного регламенту забезпечення даного інформування покладено на ФМС Росії. Однак просте покладання обов'язку без закріплення порядку реалізації функції свідчить про неповноту регламентації даної послуги.

Задоволенню потреб громадян в інформації у сфері митної справи сприятиме можливість отримання інформації про митні правила іноземних держав. В умовах активного міждержавного переміщення громадян, пожвавлення зовнішньоекономічної діяльності дана інформація є особливо затребуваною. Незважаючи на це, отримати її вкрай складно. Для практичної реалізації даної послуги можна скористатися нормою ст. 369–370 МК ЄврАзЕС, яка закріплює участь митних органів Євразійського економічного союзу в міжнародному інформаційному обміні з митними органами іноземних держав, міжнародними та іншими організаціями.

Ст. 359 МК ЄврАзЕС встановлює, що митні органи надають консультації зацікавлених осіб з питань, що стосуються з питань застосування міжнародних договорів та актів в сфері митного регулювання та інших питань, що входять до компетенції митних органів, на безоплатній основі. Більш конкретно предмет консультування визначає п. 66 Адміністративного регламенту: митні органи надають консультації з конкретним митним правовідносин, що стосуються:

– здійснення митних операцій і проведення митного контролю товарів і транспортних засобів;

– включення юридичних осіб до реєстрів осіб, які здійснюють діяльність в галузі митної справи;

– митного транзиту;

– тимчасового зберігання товарів;

– застосування митних процедур;

– порядку митного декларування товарів і транспортних засобів, подання документів при митному декларуванні товарів і транспортних засобів, випуску товарів;

– переміщення товарів фізичними особами для особистих, сімейних, домашніх і інших, не пов'язаних із здійсненням підприємницької діяльності потреб;

– переміщення товарів у міжнародних поштових відправленнях;

– переміщення товарів трубопровідним транспортом та лініями електропередачі;

– інших питань, що входять в компетенцію митних органів.

Слід зазначити, що вперше законодавець особливо виділив такий вид консультування, як консультування зацікавлених осіб з питань митної вартості товарів (ст. 113 Закону про митне регулювання). Ст. 113 розміщена в розділі 11 «Митна вартість товарів», але, не дивлячись на те що зазначена норма є новелою митного законодавства, предмет подібного консультування в ній не розкривається. Крім констатації даного виду консультування, а також встановлення

заборони при проведенні зазначених консультацій на здійснення перевірки документів і прийняття попередніх рішень щодо митної вартості будь-яких інших деталізуюючих положень стаття не містить. У той же час Адміністративний регламент встановлює заборону на надання консультацій за зверненнями про підтвердження або про визначення митної вартості.

Отже, предмет консультування з митної вартості потребує конкретизації. Звісно ж, що введення даного виду консультування також ставить питання про необхідність перегляду переліку посадових осіб митних органів, уповноважених на надання адміністративної послуги з консультування. Так, згідно з п. 49 Адміністративного регламенту, дане консультування здійснює посадова особа правового підрозділу Регіонального митного управління або митниці, відповідальна за консультування та уповноважена начальником (особою, яка його заміщає) Регіонального митного управління або митниці. Однак не можна не враховувати, що митна вартість є одним з найскладніших компонентів митної справи, що вимагають поглиблених спеціалізованих знань у даній сфері, в силу чого подібне консультування доцільно доручити посадовим особам підрозділів митних органів, до компетенції яких входять питання митної вартості.

Структуру Адміністративного регламенту також слід привести у відповідність зі структурою адміністративного регламенту надання державних і муніципальних послуг, встановленою ст. 12 Федерального закону від 27.07.2010 № 210-ФЗ «Про організацію надання державних та муніципальних послуг» (далі – Закон № 210-ФЗ). Структура адміністративного регламенту надання державних і муніципальних послуг повинна містити: загальні положення; стандарт надання державній або муніципальній послуги; склад, послідовність і терміни виконання адміністративних процедур, вимоги до порядку їх виконання, в тому числі особливості виконання адміністративних процедур в електронній формі; форми контролю за виконанням адміністративного регламенту; досудовий (позасудовий) порядок оскарження рішень і дій (бездіяльності) органу, який надає державну послугу, органу, який надає муніципальну послугу, а також їх посадових осіб, державних або муніципальних службовців.

Потрібно привести у відповідність і форму надання митними органами державної послуги з інформування та консультування. Так, ст. 5 Закону № 210-ФЗ закріплює право заявників на отримання державних і муніципальних послуг в електронній формі, якщо це не заборонено законом, а також в інших формах, передбачених законодавством Російської Федерації, за вибором заявника. Правила розробки і затвердження адміністративних регламентів надання державних послуг, затверджені Постановою Уряду РФ від 16.05.2011 № 373, вимагають вказівки в даних регламентах порядку здійснення в електронній формі, в тому числі з використанням федеральної державної інформаційної системи «Єдиний портал державних і муніципальних послуг» таких , зокрема, адміністративних процедур, як подання заявником запитів та інших документів, необхідних для надання адміністративної послуги, і прийом таких запитів і документів; отримання заявником результату надання адміністративної послуги, якщо інше не встановлено федеральним законом, і ін. (постанова Уряду РФ від 16.05.2011 № 373 «Про розроблення та затвердження адміністративних регламентів виконання державних функцій і адміністративних регламентів надання державних послуг»).

У той же час, згідно з Адміністративним регламентом, підставою для надання інформації в сфері митної справи є безпосереднє усне звернення особи про надання інформації (п. 48). Результат послуги також надається в усній формі. Тільки на прохання зацікавленої особи уповноважена посадова особа надає запитувану інформацію на паперовому носії та видає її

на руки (п. 61). На відміну від інформування, консультування може надаватися як за усним, так і письмовим запитом зацікавленої особи. Результати консультації надаються безпосередньому звернулася особі або надсилаються йому поштою. Отже, законодавча вимога надання державних послуг в електронній формі в даному Адміністративному регламенті не реалізована, що також вимагає його якнайшвидшого доопрацювання.

Аналіз чинного в даний час митного законодавства Євразійського економічного союзу союзу, законодавства Російської Федерації з митної справи дозволяє прийти до висновку про перспективу розширення інформаційних державних послуг, які надаються митними органами. Так, крім інформування про правові акти в сфері митної справи митних органів зобов'язані:

– на запити осіб, які здійснюють діяльність, пов'язану з переміщенням товарів і транспортних засобів через митний кордон, або діяльність в сфері митної справи забезпечити доступ до наявної у митних органів документованої інформації про себе з правом уточнення цієї інформації з метою забезпечення її повноти та достовірності (ст. 100 Закону про митне регулювання);

– за запитом зацікавлених осіб надавати дані митної статистики зовнішньої торгівлі Російської Федерації, не були опубліковані офіційно і не містять державної, комерційної, банківської та іншої охоронюваної законом таємниці (секрету) або іншої інформації обмеженого доступу, за плату в порядку, який визначається Урядом РФ (п. 5 ст. 102 Закону про митне регулювання);

– забезпечити безкоштовний вільний доступ будь-яких зацікавлених осіб на території Російської Федерації до інформації про попередні рішення з класифікації товарів за Товарною номенклатурою зовнішньоекономічної діяльності та роз'яснення щодо класифікації товарів, прийнятих митними органами (п. 3 ст. 108 Закону про митне регулювання).

Дана інформація може надаватися з використанням інформаційних систем і інформаційних технологій митних органів, на що прямо вказує п. 1 ст. 97 Закону про митне регулювання.

На підставі вищевикладеного слід говорити про майбутнє надання митними органами комплексу інформаційних послуг, які можна умовно розділити на:

1) надання інформації щодо правових актів у сфері митної справи;

2) надання інформації з інформаційних систем і інформаційних ресурсів митних органів.

Розглядаючи сферу державних послуг, слід погодитися з вченими, що відзначають, що стосовно до державних послуг як наступний етап має відбутися вичленення блоку послуг, які могли б бути передані державним і недержавним організаціям. При цьому основними критеріями, що дозволяють оцінити доцільність передачі функцій, повинні бути: підвищення ефективності реалізації переданих функцій, збільшення ступеня доступності і якості послуг, що надаються. Доцільність розгляду питання про передачу від митних органів послуги з консультування може бути обумовлена фактичним обсягом даної послуги, яка надається митними органами. Згідно п. 30 Адміністративного регламенту митні органи не мають права надавати консультування з низки найважливіших питань у сфері митної справи щодо: визначення коду товарів за ТН ЗЕД, визначення країни походження товарів; підтвердження або визначення митної вартості; арифметичних обчислень сум належних до сплати митних платежів щодо конкретних товарів тощо.

Відмова митних органів в наданні консультації з вищезазначених питань з позиції митного законодавства є цілком обґрунтованим. Попереднє надання такої інформації означає встановлення митним органом юридично значимих фактів до проведення митного контролю,

що є неприпустимим. У той же час з позиції інтересів населення подібний обсяг консультування суттєво обмежує право на отримання повної інформації у сфері митної справи. Щоб спланувати переміщення через митний кордон товару в особистих цілях, експортні або імпортні поставки товарів громадяни (юридичні особи) хочуть отримати, перш за все, інформацію про те, скільки необхідно сплатити митних платежів. Але для відповіді на дане запитання необхідно визначити код переміщуваного товару за ТН ЗЕД, потім його митну вартість і тільки потім можна підрахувати суму митних платежів. У зв'язку з цим говорити про повноту наданої митними органами послуги з консультування навряд чи можливо.

Крім того, створення Євразійського економічного союзу і, як наслідок, кардинальне оновлення правової бази митної справи різко збільшили затребуваність цієї послуги. Однак слід враховувати, що ця державна послуга надається тільки регіональними митними управліннями і митницями. Зі сфери консультування та інформування виключені ФМС Росії, а також митні пости, які в системі митних органів за кількістю займають провідне місце.

Подальше розширення обсягу інформування громадян призведе до збільшення навантаження на митні органи, що також вимагає розгляду питання про доцільність передачі даної послуги. При цьому надання консультаційно-інформаційних послуг у сфері митної справи доцільно передати одному суб'єкту. Це буде сприяти реалізації закладеного у Законі № 210-ФЗ способу надання державних послуг за принципом «одного вікна», а в перспективі – права заявників на отримання державних послуг в багатофункціональному центрі.

Найчастіше, за даними сайту ФМС Росії, звертаються саме громадяни з таких питань щодо переміщення (пересилання) товарів:

– митне оформлення та розшук міжнародних поштових відправлень;

– роз'яснення митних правил;

– правомірність нарахування митних платежів на товари і автомобілі.

У державах – інших членах Євразійського економічного союзу консультування митними органами здійснюється безкоштовно. Так, наприклад, в Республіці Казахстан здійснення безоплатного консультування є одним з обов'язків митних органів (п. 16 ст. 10 Кодексу Республіки Казахстан «Про митну справу в Республіці Казахстан»). Ст. 23 цього Кодексу встановлює, що інформування здійснюється шляхом: опублікування нормативних правових актів митного законодавства Республіки Казахстан в засобах масової інформації, а також з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Інформування про митне законодавство Республіки Казахстан здійснюється також з використанням усних роз'яснень та оголошень, інформаційних стендів, табло, буклетів та інших друкованих матеріалів, а також відео-, аудіо- та інших технічних засобів, що застосовуються для поширення інформації про митне законодавство Республіки Казахстан, в тому числі для загальнодоступного і безкоштовного ознайомлення в наступних місцях:

1) в пунктах пропуску через митний кордон союзу;

2) в аеропортах, на залізничних і автомобільних станціях, у водних портах;

3) на транспортних засобах, що виконують міжнародні перевезення;

4) в зонах митного контролю, визначених Кодексом, а також в інших місцях, визначених митними органами.

Закон Республіки Казахстан від 12.01.2007 № 221-III «Про порядок розгляду звернень фізичних та юридичних осіб» встановлює строки розгляду звернень. Подібно й робота зі зверненнями громадян в митних органах здійснюється відповідно до Закону Республіки

Білорусь «Про звернення громадян та юридичних осіб» від 18.07.2011 № 300-З. Так само й у Киргизькій Республіці (закон від 04.05.2007 № 67 «Про порядок розгляду звернень громадян») й Вірменії.

П. 1.13 ст. 12 Закону Республіки Білорусь від 10.01.2014 № 129-З «Про митне регулювання в Республіці Білорусь» визначає, що митні органи здійснюють інформування та консультування з питань, що стосуються митного законодавства союзу, законодавства Республіки Білорусь про митне регулювання, і інших питань, що входять до компетенції митних органів, забезпечують в установленому порядку державні органи, інші організації та громадян інформацією з питань митного регулювання. У главі 4 цього закону деталізується процес інформування та консультування, які здійснюються на безкоштовній основі та є аналогічними у країнах Євразійського економічного союзу.

Консультування не повинно бути пов'язане з виконанням іншої основного завдання митних органів – вчиненням митних операцій і проведенням митного контролю. Тому особливо обумовлюється, що інформація, надана зацікавленим особам при проведенні консультації, не є підставою для прийняття рішення чи вчинення дій (бездіяльності) митним органом або його посадовою особою при здійсненні митних операцій щодо товарів).

У зв'язку з цим додатково встановлюється заборона посадовим особам митного органу при консультуванні вносити зміни і доповнення до представлених зацікавленими особами документи, а також здійснювати на документах зацікавлених осіб розпорядчі написи, давати вказівки митним органам або яким-небудь іншим способом впливати на подальші рішення митного органу або дії його посадової особи при здійсненні функцій, покладених на митні органи.

Інформування та консультування не є державною послугою в інших країнах-членах союзу, відповідно й не регламентовано порядок їх здійснення. В митному законодавстві Вірменії інформування та консультування взагалі не йдеться. В Республіці Киргизія відповідно до закону від 31.12.2014 № 184 «Про митне регулювання в Киргизькій Республіці» інформування та консультування в галузі митної справи визначено у главі 3, зокрема йдеться про:

– отримання інформації про причини прийнятого рішення, здійсненого дії або бездіяльності;

– інформацію про правові акти в сфері митної справи;

– консультування з питань митної справи та інших питань, що входять до компетенції митних органів Киргизької Республіки.

У ст. 176 глави 34 цього закону зазначено, що митні органи забезпечують доступність інформації про правила переміщення товарів фізичними особами, в тому числі шляхом поширення інформаційних довідок в транспортних і туристичних організаціях, складених на державних, офіційних та іноземними мовами, а також шляхом обладнання інформаційних стендів в місцях здійснення митних операцій щодо товарів, які переміщують фізичні особи.

Висновки і пропозиції. Правильне розуміння вимог митного законодавства та митної політики учасниками зовнішньоекономічної діяльності і громадянами, доступність і безкоштовність інформації в сфері митної справи - саме ці завдання покликана вирішувати система інформування та консультування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Андреев О. А. Организационно-правовые проблемы перемещения товаров через таможенную границу Российской Федерации физическими лицами: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.14 / О. А. Андреев. - Нижний Новгород, 2004. – 23 с.

2. Беляков Р. А. О порядке перемещения товаров физическими лицами через таможенную границу Таможенного союза: монография / Р. А. Беляков, В. А. Карданов. – Москва: ЮСТИЦИЯ, 2016. –76 с.

3. Гамидуллаев С. Н. Информационное обеспечение лиц, следующих через границу России, сведениями об актах таможенного законодательства и иных правовых актов/Отчет о НИР. Исп. Крицкий С. П., Кнышов А. В., Минервина Н. С., РТА. – Ростов-на-Дону, 2010.

4. Гармонников С. Н. Совершенствование административно-правового механизма таможенного оформления и таможенного контроля автотранспортных средств, перемещаемых через границы Союзного государства Беларуси и России / С. Н. Гармонников // Журнал российского права. – 2010. – № 4. – С. 124–130.

5. Гладких А. Г. Перемещение товаров в международных почтовых отправлениях (таможенно-правовой аспект). Автореф. дис. … канд. юрид. наук. – Саратов, 2005. – 23 с.

6. Ершов А. Д. Инновационные модели мобильной организации таможенного контроля в международных скоростных пассажирских поездах Россия – Финляндия / Ершов А. Д., Колосов С. А. // Вестник Российской таможенной академии. – 2011 – № 1. – С. 47–55.

7. Ершов А. Д. Информационное обеспечение управления в таможенной системе / А. Д. Ершов, П. С. Копанева. – М.: Знание, 2014. – 232 с.

8. Скудалова Т. В. Развитие научно-методических основ таможенного регулирования перемещения товаров физическими лицами через таможенную границу Таможенного союза : монография / Т. В. Скудалова, И. М. Моисеева ; Гос. казенное образовательное учреждение высш. проф. образования «Российская таможенная акад.». – Москва : Изд-во Российской таможенной акад., 2014. – 147 с.

9. Таранов А. В. К вопросу о принудительном взыскании таможенных платежей с физических лиц / А. В. Таранов // Финансовое право. – 2010. – № 8. – С. 36–39.

10. Цивинский Р. В. Таможенное регулирование международных почтовых отправлений / Цивинский Р. В. // Экономика XXI века. – 2006. – Т. 11. – С. 55–66.

REFERENCES

1. Andreev, O. A. (2004), «Organizacionno-pravovye problemy peremeshhenija tovarov cherez tamozhennuju granicu Rossijskoj Federacii fizicheskimi licami», Thesis abstract of Cand. Sc. (Jurid.), 12.00.14, Nizhnij Novgorod, 23 p.

2. Beljakov, R. A. (2016), O porjadke peremeshhenija tovarov fizicheskimi licami cherez tamozhennuju granicu Tamozhennogo sojuza: monografija, Moskva, JuSTICIJa, 76 p.

3. Gamidullaev, S. N., Krickij, S. P., Knyshov, A. V., Minervina N. S. (2010) «Informacionnoe obespechenie lic, sledujushhih cherez granicu Rossii, svedenijami ob aktah tamozhennogo zakonodatel'stva i inyh pravovyh aktov», Report on research work, Isp., RTA. – Rostov-na-Donu

4. Garmonnikov, S. N. (2010) "Sovershenstvovanie administrativno-pravovogo mehanizma tamozhennogo oformlenija i tamozhennogo kontrolja avtotransportnyh sredstv, peremeshhaemyh

cherez granicy Sojuznogo gosudarstva Belarusi i Rossii», Zhurnal rossijskogo prava, no. 4, pp. 124–130.

5. Gladkih, A. G. (2005) «Peremeshhenie tovarov v mezhdunarodnyh pochtovyh otpravlenijah (tamozhenno-pravovoj aspekt)», Thesis abstract of Cand. Sc. (Jurid.), Saratov, 23 p.

6. Ershov, A. D., Kolosov, S. A. (2011) «Innovacionnye modeli mobil'noj organizacii tamozhennogo kontrolja v mezhdunarodnyh skorostnyh passazhirskih poezdah Rossija – Finljandija», Vestnik Rossijskoj tamozhennoj akademii, no. 1, pp. 47–55

7. Ershov, A. D., Kopaneva, P. S. (2014) Informacionnoe obespechenie upravlenija v tamozhennoj sisteme/ M, Znanie, 232 p.

8. Skudalova, T. V., Moiseeva, I. M. (2014) Razvitie nauchno-metodicheskih osnov tamozhennogo regulirovanija peremeshhenija tovarov fizicheskimi licami cherez tamozhennuju granicu Tamozhennogo sojuza : monografija, Gos. kazennoe obrazovatel'noe uchrezhdenie vyssh. prof. obrazovanija «Rossijskaja tamozhennaja akad.», M., Izd-vo Rossijskoj tamozhennoj akad., 147 p.

9. Taranov, A. V. (2010) «K voprosu o prinuditel'nom vzyskanii tamozhennyh platezhej s fizicheskih lic», Finansovoe pravo, no.8, pp. 36–39

10. Civinskij, R. V. (2006) «Tamozhennoe regulirovanie mezhdunarodnyh pochtovyh otpravlenij», Jekonomika HHI veka, no. 11, pp. 55–66

Прус Л. Р. Інформування та консультування громадян з питань державної митної справи в Євразійському економічному союзі

У статті досліджено нормативно-правове забезпечення здійснення інформування та консультування громадян, яка використовується в країнах-членах Євразійського економічного союзу в контексті спрощення митних процедур та зростання пасажиропотоку. Проаналізовано спільні та відмінні ознаки інформування і консультування, з'ясовано наднаціональне регулювання інформаційної взаємодії «митниця-громадяни» з митних питань.

Ключові слова: *інформування, консультування, громадяни, регламент, державна послуга, митниця.*

Прус Л. Р. Информирование и консультирование граждан по вопросам государственной таможенного дела в Евразийском экономическом союзе

В статье исследовано нормативно-правовое обеспечение осуществления информирования и консультирования граждан, которая используется в странах-членах Евразийского экономического союза в контексте упрощения таможенных процедур и роста пассажиропотока. Проанализированы общие и отличительные признаки информирования и консультирования, выяснено наднациональное регулирование информационного взаимодействия «таможня-граждане» по таможенным вопросам.

Ключевые слова: *информирование, консультирование, граждане, регламент, государственная услуга, таможня.*

Prus L. R. Informing and advising citizens on state customs in the Eurasian Economic Union

This article explores regulatory support implementation of the information and consultation of citizens, which is used in the member states of the Eurasian Economic Union in the context of

the simplification of customs procedures and increasing passenger traffic. Analyzed the differences and signs informing and consulting clarified supranational regulation of information interaction «custom-citizens» in customs matters.

Shows and describes the national legal basis for informing and consulting citizens in the field of customs in. In particular, by means of information. The analysis of information and advice on customs as one of the public services, the Federal Customs Service of the Russian Federation provides individuals and legal entities.

Established deficiencies regulation of public services, which is subject to the Administrative Regulations of the Federal Customs Service of Russia to provide a public service to inform about the acts of the customs legislation of the Eurasian Economic Union, the Russian Federation legislation on customs and on other legal acts of the Russian Federation in the field of customs and advice on customs and other matters within the competence of the customs authorities.

Key words: *information, advice, people, regulations, public services, customs.*